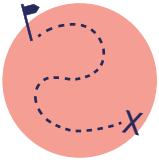

Sosiaalihuollon ja lastensuojelun kantokyky koronakriisin aikana

Haastavat tekijät ja uudet ratkaisukeinot kriisistä selviämiseksi

Julkaisija	Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö sr.	5.6.2020	
Tekijät	Mikko Wennberg, Tuomas Luukkonen, Katri Haila		
Julkaisun nimi	Sosiaalihuollon ja lastensuojelun kantokyky koronakriisin aikana Haastavat tekijät ja uudet ratkaisukeinot kriisistä selviämiseksi		
Julkaisusarja ja numero	Iltan raportit ja selvitykset 2020:1		
ISBN	978-951-97255-3-6 (PDF)		
ISSN	2670-2673		
Sivumäärä	28	Kieli	suomi
Asiasanat	Koronakriisi, lasten ja perheiden palvelut, lastensuojelu, sosiaalihuolto		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Selvityksessä on tarkasteltu, miten koronakriisi on vaikuttanut lapsiin ja lapsiperheisiin ja miten kriisi on heijastunut lasten ja perheiden palveluihin eri puolella Suomea. Selvityksen tavoitteena on tuottaa tietoa koronakriisin jälkihoitoon, jotta kriisin negatiiviset vaikutukset lapsiin ja perheisiin voitaisiin minimoida, ja jotta kriisistä voitaisiin oppia tulevaisuutta varten.</p> <p>Selvitys toteutettiin huhti-toukokuussa 2020. Selvityksen keskeisimmän aineiston muodosti lasten ja perheiden palveluiden parissa työskenteleville tehty kysely (N = 1748). Kyselyn ohella selvityksessä tehtiin haastatteluja sekä alan asiantuntijoille että asiakastyössä toimiville.</p> <p>Selvityksen mukaan koronaepidemia on vahvistanut olemassa olevia trendejä ja tehnyt ne selkeämmin näkyviksi. Monet muutostrendeistä ovat käynnistyneet ja olleet selkeästi nähtävissä jo ennen kriisiä, mutta kriisin arvioidaan voimistaneen niitä ja kiihdyttävän muutosta. Esimerkiksi kiireellisten sijoitusten määrä ja sijaishuollon tarve ylipäättään on kasvanut jo pitkään, mutta koronaepidemian ennakoitaan pahentavan tilannetta.</p> <p>Kriisi on myös nostanut esiin kuinka keskeinen lastensuojelullinen tukifunktio koululla ja harrastustoiminnalla on; koulun ja harrastusten mahdollistamat arjen rakenteet kannattelevat monen perheen arkea. Koronaepidemia onkin tuonut lastensuojelun asiakkaiksi uusia perheitä.</p> <p>Monen perheen voimavarat ovat olleet koetuksella, kun samanaikaisesti esimerkiksi oma työ on saattanut loppua ja lasten arjen järjestystä ja säännöllisyyttä ylläpitävät rakenteet ovat kadonneet.</p> <p>Kriisissä haavoittuvimpien ryhmien aseman haavoittuvuus on korostunut ja pullonkaulapalveluista on tullut entistä kriittisempiä. Kriisi on voimakkaimmin koetellut maahanmuuttajaperheiden lapsia sekä lapsia, joilla on erityistarpeita.</p> <p>Perheiden tuen tarpeen ennakoitaan kasvavan välittömästi kriisin jälkeen ja pidemmällä aikavälillä. Lastensuojelun kantokäytön turvaamisessa ennaltaehkäisevät palvelut ja avohuollon palveluiden resurssien turvaaminen on avainasemassa.</p> <p>Koronakriisillä on kuitenkin ollut välillisesti myös positiivisia vaikutuksia. Kriisi on pakottanut löytämään uusia yhteistyömahdollisuuksia lasten ja perheiden kanssa työskentelevien välillä. Näitä syntyneitä yhteistyörakenteita ja yhteistyön muotoja tulisi pyrkiä säilyttämään ja vahvistamaan kriisin jälkeen. Toiseksi digitaalisten palveluiden ja kanavien käyttö on kasvanut koronakriisin myötä lyhyessä ajassa nopeasti. Etäyhteyksien ja digitaalisten palveluiden käyttöä tulisikin selvityksen mukaan systemaattisesti jatkaa hyödyntäen kriisin aikana saatuja oppeja.</p>			

NAVIGAATTORI

Itlan raportit ja selvitykset
2020:1

Sosiaalihuollon ja lastensuojelun kantokyky koronakriisin aikana
Haastavat tekijät ja uudet ratkaisukeinot kriisistä selviämiseksi

Mikko Wennberg, Owl Group
Tuomas Luukkonen, Owl Group
Katri Haila, Owl Group

Itlan raportit ja selvitykset 2020:1
ISSN 2670-2673
5.6.2020

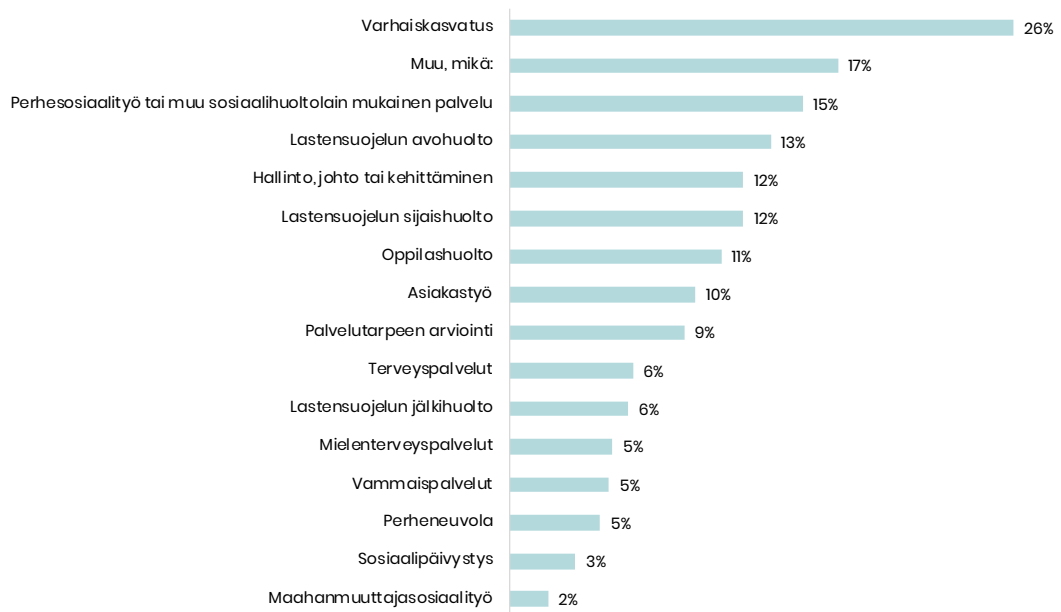
Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö sr.
Helsinki

ISBN 978-951-97255-3-6 (PDF)

Ulkoasu: Itla / Tilda Hopia
Kuvat: Itla / Tilda Hopia & Ossi Gustafsson

Sisällysluettelo

1	Johdanto	7
2	Koronakriisin vaikutukset lasten ja perheiden tilanteisiin sekä lasten oikeuksien toteutumiseen	8
3	Sijoitettujen lasten oikeuksien toteutuminen	10
4	Lastensuojeluilmoitusten ja sijoitusten määrä	11
5	Vaikutukset palvelujen saatavuuteen	12
6	Mitä kriisistä voidaan oppia?	14
7	Koronakriisin vaikutukset lasten ja perheiden palveluihin pidemmällä aikavälillä	16
8	Yhteenveto ja johtopäätökset	18
	Johtopäätökset ja toimintasuositukset	18
	Liitteet	20

KUVA 1. Kyselyn vastaajat palvelusektoreittain (vastaaja voinut valita usean vaihtoehdon).

Johdanto

Tässä selvityksessä on tarkasteltu, miten koronakriisi on vaikuttanut lapsiin ja lapsiperheisiin ja miten kriisi on heijastunut lasten ja perheiden palveluihin eri puolella Suomea. Selvityksen tavoitteena on tuottaa tietoa koronakriisin jälkihoitoon, jotta kriisin negatiiviset vaikutukset lapsiin ja perheisiin voitaisiin minimoida, ja jotta kriisistä voitaisiin oppia tulevaisuutta varten.

Selvitys toteutettiin huhti-toukokuussa 2020. Selvityksen keskeisimmän aineiston muodosti lasten ja perheiden palveluiden parissa työskenteleville tehty kysely. Kyselyn ohella selvityksessä tehtiin haastatteluja sekä alan asiantuntijoille että asiakastyössä toimiville (esim. chat-palvelut). Lisäksi osana selvitystä tarkasteltiin miten valitut verrokkipaikat (Ruotsi, Norja, Skotlanti) ovat reagoineet koronakriisiin lasten ja perheiden palveluissa.

Sähköinen kysely oli avoinna aikavälillä 16.4.2020–6.5.2020. Kyselyä jaettiin useiden kanavien kautta: Talentia jakoi kyselyä jäsenistölleen, kysely lähetettiin kuntien kirjaamoiden kautta sote- ja sivi-toimialajohdolle ja kyselyä pyydettiin kuntien sisällä edelleen jaettavan lasten ja perheiden palveluiden parissa toimiville. Lisäksi kuntaliitto auttoi kyselyn markkinoinnissa omissa kanavissaan.

Kyselyyn vastasi yhteensä 1748 vastaajaa, joista 1496 (86 %) edusti kuntaa tai kuntayhtymää, 137 yritystä (8 %), 88 järjestöä tai säätiötä (5 %), 19 valtiota (1 %) ja 8 seurakuntaa (0 %). Kyselyyn saatiin vastauksia yhteensä 215:sta yksittäisestä kaupungista tai kunnasta (73 vastaajaa ei kertonut kotikuntaansa). Kaikista maakunnista saatiin vastauksia, eniten Uudeltamaalta (n = 346) ja vähiten Kainuusta (n = 24). Kyselyn voidaan todeta olleen maantieteellisesti siis erittäin kattava, kun huomioidaan, että osa vastaajista on edustanut myös useiden kuntien alueella toimivia kuntayhtymiä, järjestöjä ja yrityksiä.

Vastaajat edustivat monipuolisesti eri toimialoja ja palveluja. Varhaiskasvatuksen edustajat painoutuivat jossain määrin aineistossa ja heitä oli noin neljännes vastaajista (=1745). Muu, mikä vastaukset olivat tyypillisesti esimerkiksi aikuissosiaalityötä, nuorisopalveluita tai opetukseen liittyvää.

55 % vastaajista (n = 1739) työskenteli yksinomaan lasten parissa ja 24 % pääsääntöisesti. Jonkin verran lasten kanssa ilmoitti työskentelevänsä 13 %, vähän 6 % ja ei lainkaan 2 % vastaajista.

Vastaajat jaoteltiin lisäksi manuaalisesti viiteen luokkaan. Johtajiin ja johtaviin asiantuntijoihin (n = 286), jotka edustavat toimialajohtajia tai asiantuntijoita ja jotka eivät suoraan toimi asiakastyössä lasten ja perheiden parissa, sosiaalialan ammattilaisiin (n = 768), jotka tittelinsä perusteella toimivat sosiaalialalla tai heillä on sosiaalialan koulutus, kasvatus- ja sivistysalan ammattilaisiin (n = 491), jotka toimivat kouluissa tai päiväkodeissa, terveysalan ammattilaisiin (n = 146), joilla oli nimikkeen perusteella terveysalan koulutus ja muihin (n = 54), jotka edustivat järjestöjä, seurakuntia tai muita tahoja, jotka eivät soveltuneet edellä mainittuihin kategorioihin.

Eri vastaajaryhmien väliset erot osoittautuivat pieniksi. Yleisesti ottaen johtajat ja johtavat asiantuntijat arvioivat koronakriisin vaikutukset jonkin verran vähäisemmiksi sekä perheiden arkeen että palveluihin. Vaikka arviot olivat kautta linjan ”positiivisempia” oli kokonaiskuva ja eri tekijöiden keskinäinen järjestys yleensä hyvin samanlainen.

Koronakriisin vaikutukset lasten ja perheiden tilanteisiin sekä lasten oikeuksien toteutumiseen

Tässä luvussa on tarkasteltu, miten koronakriisi on näkynyt lasten ja perheiden arjessa ja minkälaisia vaikutuksia lasten ja perheiden palvelujen parissa työskentelevät ovat tunnistaneet lapsiperheissä.

Lasten kaverisuhteista, yksinäisyydestä ja mielekkään tekemisen puutteesta kannetaan laajasti huolta. Lasten yksinäisyys ja mielekkään tekemisen puute nousi esiin laajasti koko aineistossa. Koulujen kiinniolo ja kerho- ja harrastetoiminnan tauon nähdään eniten vaikuttaneen lasten arkeen ja sitä kautta kasvuun ja kehitykseen (ravitsemukseen, liikuntaan ja osaamisen kehittämiseen). Lapset ovat myös yksinäisiä, kun eivät ole saaneet tavata kavereita tai isovanhempia tai käydä harrastuksissa. Kaverisuhteiden rajoittamisen nähtiin vaikuttaneen merkittävästi lasten hyvinvointiin ja elämänsisältöön. Koulu ja harrastukset ovat monille lapsille ainoita kaverisuhteita ja arjen sosiaaliset kontakteja mahdollistavia paikkoja. Niiden jäädessä pois monet lapset ovat kokeneet yksinäisyyttä ja elämän sisällyksettömyyttä.

Vanhempien ahdistus ja uupumus lisääntyi. Monen vanhemman oma psykkinen vointi ja jaksaminen on heikentynyt. Samalla perheiden ja vanhemmuuden niin ammatillinen kuin vapaaehtoisuuteen perustuva vertaistuki on vähentynyt koronakriisin aikana. Vanhemmat ovat kokeneet, että heidän omat voimavarat eivät riitä perheen arkeen, kun lapset ovat 24/7 vanhemman vastuulla. Tämä on lisännyt myös vanhempien keskinäisiä ristiriitoja.

Kriisi on nostanut esiin uusia asiakasryhmiä. Koronakriisin myötä on lastensuojelun asiakkaiksi tullut uusia perheitä, joissa ”vanhemmuus hukassa” ja joista on tullut lastensuojeluilmoitus tai SHL 35 § mukainen huoli-ilmoitus. Perheen arki voi olla kaoottista normaalien arjen tukirakenteiden puuttuessa: yöt valvotaan, päivät nukutaan, kunnollista ruokaa ei ole, lapset ovat nälkäisiä ja väsyneitä. Vanhemmat eivät huolehdi lasten koulunkäynnistä, eivätkä ravitsemuksesta.

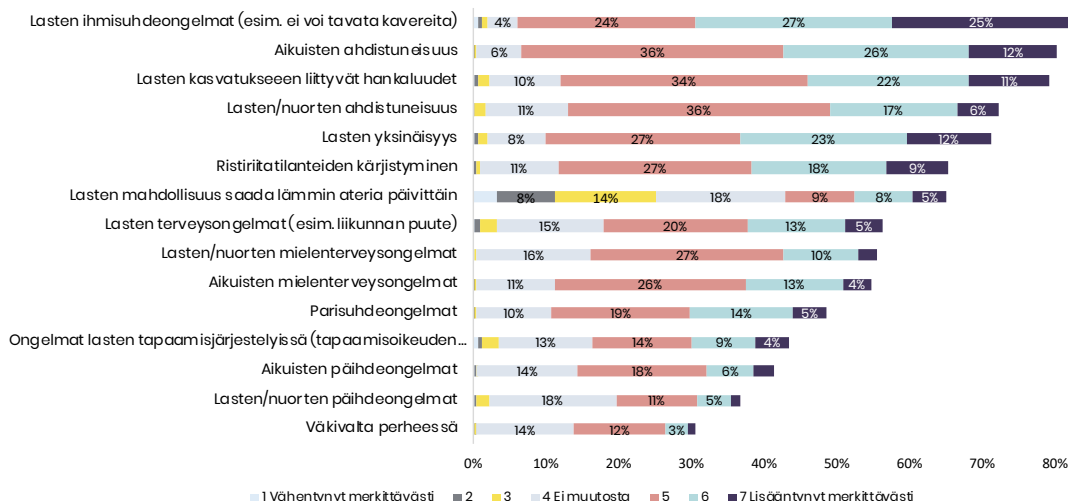
Lasten näkökulmasta koronakriisi on tarkoittanut kasvaneita eroja kasvuympäristöissä. Perheiden taloudellisessa tilanteessa on voinut kriisin seurauksena tapahtua suuria muutoksia ja vanhempien valmiudet elää lasten kanssa ilman arjen normaaleja tukirakenteita ovat hyvin erilaisia. Myös vanhempien edellytykset tukea lapsia etäopiskelussa ovat hyvin erilaisia ja esimerkiksi maahanmuuttajataustaisilla lapsilla kielennoppiminen vaikeutui. Myös erityistä tukea tarvitseville lapsille ja heidän perheilleen tilanne on voinut olla erittäin vaikea.

Osalle perheitä koronakriisiaika on näyttäytynyt myös positiivisena ja ongelmia on kokonaisuudessaan noussut esiin vähemmän kuin ennalta pelättiin. Joissain tapauksissa korona-ajan kuvataan antaneen joillekin perheille ”henkistä lisätilaa” ja joissain perheissä vaikutukset voivat olla jopa positiivisia, kun perheillä on ollut enemmän aikaa yhdessä ololle ja koronarajoitukset ovat pakottaneet miettimään uusia tapoja viettää aikaa yhdessä. Lisäksi osa vastaajista tuo esille, että aikuissosiaalityössä ongelmia on näyttäytynyt vähemmän kuin normaalitilanteessa ja erittäin paljon vähemmän, mitä etukäteen arveltiin/pelättiin.

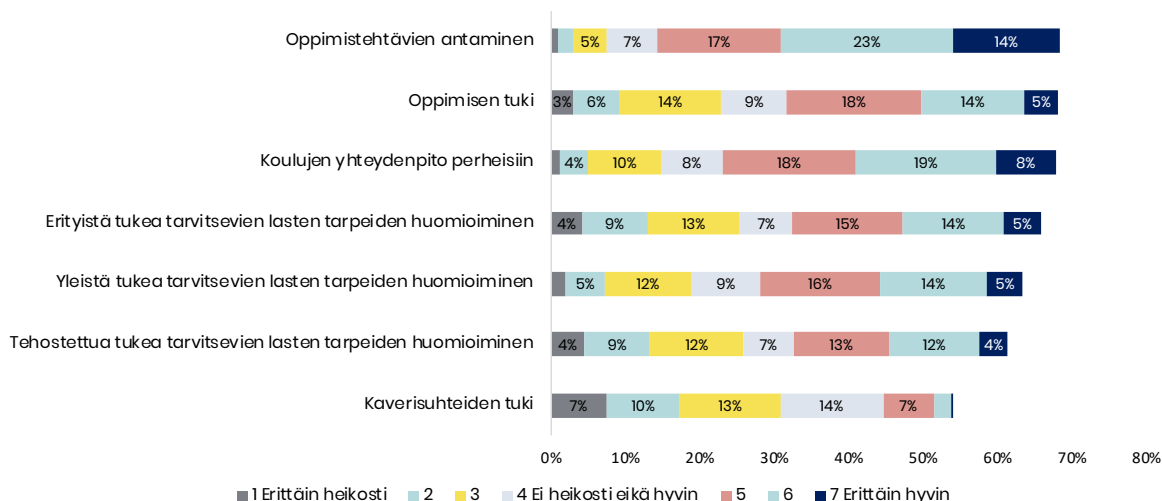
Osalla lapsista ja nuorista opiskeluun keskittyminen on ollut kriisin aikana helpompaa. Koulukiusaamisesta kärsiville lapsille muutos on voinut näyttäytyä positiivisena ja opiskeluun keskittyminen on helpompaa koulussa tapahtuvan hälinän puuttumisen vuoksi.

Perheiden valmiudet ja lähtökohdat etäopiskeluun hyvin erilaisia; tämä kasvattaa osaamisen tasoeroja ja lasten eriarvoisuutta. Oppimisvaikeuksista kärsineiden tuki on vähentynyt ja osaamisen tasoerojen pelätään kasvavan. Koulunkäynnin tukeminen erityisesti maahanmuuttajaperheissä on ollut erittäin vaikeaa puutteellisen kielitaidon vuoksi. Myös perheissä, joissa on erityislapsia, opiskelu on ollut vaikeaa. Etäopiskeluun tarvittavat laitteet ja sovellusten käyttö ovat herättäneet paljon kyselyitä ja monessa perheessä laitteiden riittämättömyys on ollut ongelma (vanhemmat tekee töitä kotoa laitteiden äärestä, lapsille ei ole laitteenkäyttö-mahdollisuutta). Osalla etäkoulun on taas todettu toimivan hyvin. Vanhemmat ovat tosin voineet ottaa jopa liikaa vastuuta lasten koulunkäynnistä ja ottaa kotiopettajan roolin.

Asioiden jääminen piiloon huolestuttaa asiakastyön tekijöitä. Ongelmat tulevat esille vasta viiveellä. Monen tuntumana on, että etänä/puhelimitse tapahtuvassa asiakastyössä perheet eivät tuo esille niin paljon kuin tapaamisilla ja tilanteet saattavat jäädä piiloon. ”Perheitä hankala tavata, kun eivät päästä sisälle. Toisinaan yhteydenpito vain puhelimitse.”

KUVA 2. "Mitkä ovat työssäsi esiin tulleiden havaintojen mukaan olleet koronakriisin vaikutukset lasten ja perheiden tilanteeseen?"

KUVA 3. "Miten hyvin koulut ovat pystyneet reagoimaan koronakriisin aiheuttamiin haasteisiin ja erityisjärjestelyihin?"

"Ne lapset ja nuoret, joita olen tavannut jo ennen koronakriisiä, voivat nyt entistä huonommin. He ovat todella ahdistuneita siitä, että he ovat eristyksissä, eivätkä voi tavata kavereita. Todella ahdistava tilanne heille, kun ei ole tietoa milloin tämä loppuu. Ei ole mitään, mitä voi odottaa, koska kaikki keväältä ja kesältä on peruttu. Elämä tuntuu heistä merkitykseltömältä, ei ole mitään syytä nousta sängystä aamulla kun ainoa mitä elämässä tällä hetkellä on, ovat koulutehtävät."

"Jo ensimmäisen viikon aikana huomasin merkittävästi tavalla kuinka heikon vanhemmuuden omaavilla vanhemmilla ei kertakaikkisesti ole kykyä selvitä ilman koulun struktuuria tai kouluruokailua."

"Perheet ovat sopeutuneet mielestäni hyvin yhtäkkiseen kriisiin. Olemme soitelleet perheille joka kolmas viikko kuulumisia."

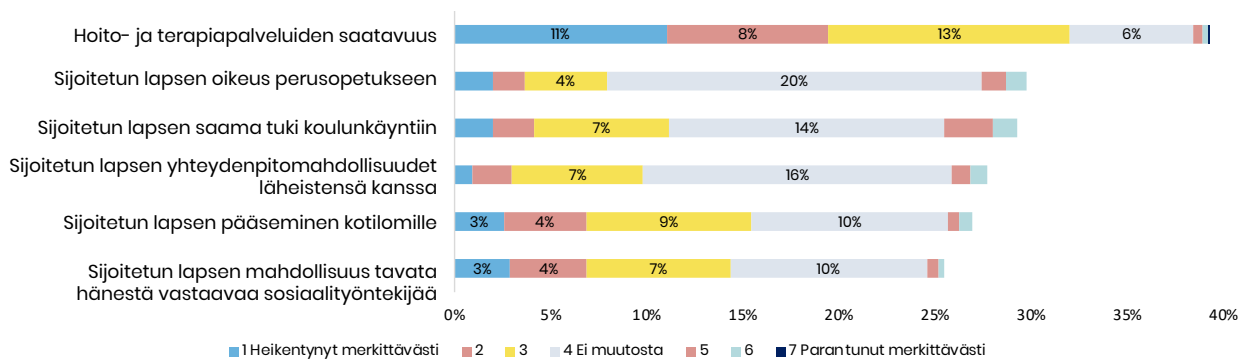
"Etäopinnot jäivät rästiin, oppilaita ja huoltajia ei välttämättä tavoiteta, opinnot eivät etene, luokan kertaukset mahdollisia, syksyllä voi odottaa ongelmien pahenemista"

"Etäkoulussa pärjäsivät ne, joilla on hyvinvoiva perhe. Kaikille muille tilanne on todella kuormittava."

"Jonkin verran ihmetystä aiheuttanut kuntien käytännöt ja tulkinnot valtion hallinnon linjauksista- esim. erityistä tukea ei ole kaikille tarjottu eikä ole mahdollistettu koulussa käymistä. Paljon opettajille ja oppilashuollolle osoitettua velvoitetta yritetty siirtää esim. lastensuojelun hoidettavaksi."

Sijoitettujen lasten oikeuksien toteutuminen

Tässä luvussa on tarkasteltu koronakriisin vaikutuksia sijoitettujen lasten oikeuksien toteutumiseen.

KUVA 2. ”Mitkä ovat työssäsi esiin tulleiden havaintojen mukaan olleet koronakriisin vaikutukset lasten ja perheiden tilanteeseen?”

Sijoitettujen lasten osalta vaikutukset näkyvät voimakkaimmin hoito ja terapiapalvelujen saatavuudessa. Pula terapiapalveluista on suuri ja tilanne on pahentunut kriisin myötä entisestään. Terapioiden siirtyminen etäyhteyteen on ollut haastavaa.

Koronakriisi on vaikeuttanut sijoitettujen lasten koulunkäyntiä ja yhteistyö koulujen ja laitosten välillä kangertelee. Koulunkäynti on hankaloitunut kriisin seurauksena. Tehtäviä ei ole välttämättä annettu ollenkaan ja sijoitettuihin oppilaisiin ei olla oltu kouluista yhteydessä. Sekä lastensuojelulaitokset että koulut tunnistavat saman ongelman vastauk-

sissaan, mutta syy nähdään toisessa osapuolella (passiivisuus, haluttomuus yhteistyöhön, ei käytetä Wilmaa tai muita sovelluksia).

Koronakriisin vuoksi sijoitetuille lapsille on tehty liikumisvapauden ja yhteydenpidon rajoituksia. Lisäksi vanhempien ja lasten tapaamisten toteutumisissa on ollut haasteita, koska asuinpaikassa ei saa vierailta tai joko vanhemmat tai sisarukset ovat kuuluneet riskiryhmiin. Myös koronaan sairastuneiden tai altistuneiden sijoitettujen lasten korvaavan sijaishuoltoapaikan löytäminen on tuottanut ongelmia.

”Covid -19 positiiviseksi tai altistuneiksi todettujen sijoitettujen lasten ja nuorten korvaavan sijaishuoltoapaikan etsimisessä on ollut haasteita. Paikallinen lastensuojelu ei ole tehnyt asiassa toivottavaa yhteistyötä sosiaali- ja kriisipäivystyksen kanssa.”

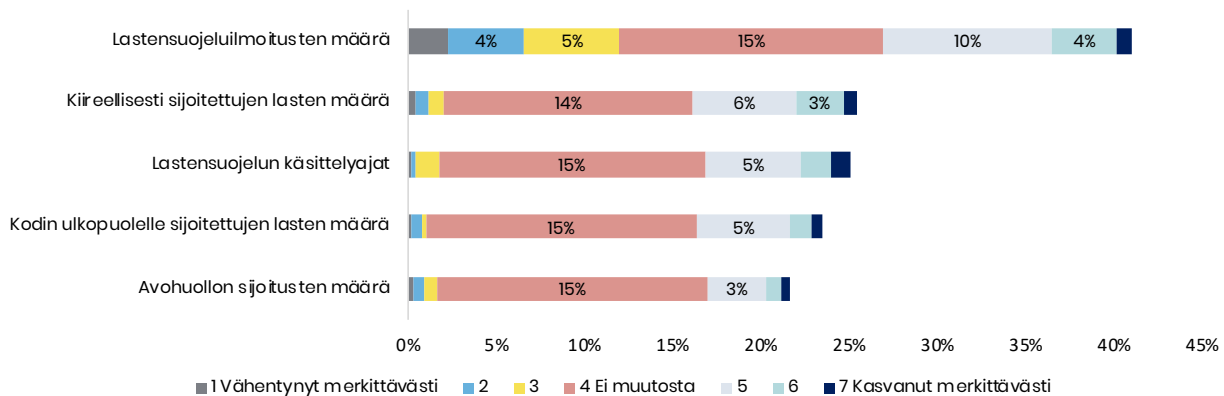
”Tukea laitoksen puolelta on vaikea saada ja usein tuntuu enemmän, että laitoksen työntekijät keskittyvät vain kritisoimaan opettajien ja koulunkäynninohjaajien työtä, yhteistyöntekemisen sijaan. Laitoksen ohjaajien vastuunottokyvyssä on siis mielestäni parannettavaa.”

”Myös laitokseen opettajat ovat yhteydessä päivittäin, laitokselle on myös toimitettu kirjoja, tietokoneita ja muista työvälineitä, jotta opiskelu sujuisi mahdollisimman hyvin. Laitoksen kieltäytyminen yhteisten alustojen, kuten wilman käytöstä, on myös osaltaan vaikeuttanut opetusta.”

”Psyk. polit ovat, yllätys yllätys, minimoineet kaiken hoitonsa ja ehdottavat tuttuun tapansa taas oman toimimattoman palvelunsa korvaajaksi lastensuojelun perhetyötä... olen niin väsynyt tähän! Se on jännä, että me voimme mennä perheisiin ja tavata heitä, mutta psyk. sairaanhoitajat eivät.”

Lastensuojeluilmoitusten ja sijoitusten määrä

Tässä luvussa on tarkasteltu koronakriisin vaikutuksia lastensuojeluilmoitusten ja sijoitettujen lasten määriin.

KUVA 5. Millaisia vaikutuksia koronakriisillä on ollut lastensuojeluilmoituksiin ja sijoituksiin?”

Koronakriisillä ei ole pääsääntöisesti ollut merkittävää vaikutusta lastensuojeluilmoitusten ja sijoitusten määrään tai käsittelyaikoihin; kuntien tilanteet ovat kuitenkin hyvin erilaisia ja osassa muutokset ovat olleet suuria (kumpaankin suuntaan). Osassa kuntia ilmoitusten määrät ovat nousseet ja osassa ne ovat laskeneet (kyselyn perusteella). Suurimmassa osassa kuntia ei ole tapahtunut sellaista merkittävää romahdusta, josta koronakriisin aikana on puhuttu. Muutamat keskisuuret kaupungit ovat kuitenkin kertoneet merkittävästä ilmoitusten määrän laskusta, jopa neljänneksen

lasku. Vastaavasti erityisesti isommissa kaupungeissa on tuotu esiin myös ilmoitusten määrän kasvua.

Kiireellisten sijoitusten määrä on noussut, mutta määrät ovat olleet nousussa jo ennen koronatilannetta. Ylipääntään vastauksissa nousee usein esiin, että kyseessä on jo kriisiä edeltävästä trendistä eikä koronakriisi ole sinänsä vaikuttanut tilanteeseen. Toisaalta osa vastaajista tuo esiin nimenomaan kriisiin liittyvää uutta asiakaskuntaa ja kriisin laukaisemia sosiaalihuoltolain mukaisia ilmoituksia. Koronan kokonaiskuva näyttäytyy siis eri toimijoille ja eri kunnille erilaisena.

”Eipä täällä aiemminkaan ketään ole sijoitettu, vaikka tarve olisi ollut”

”Lastensuojeluilmoitusten määrä on vaihdellut päivästä / viikosta riippuen, kokonaisuudessaan tullut vähemmän, sillä tavallisesti suurin osa ilmoituksista tulee koululta / päivähoidosta / sosiaali- ja terveydenhuollosta. Poliisin ja hätäkeskuksen sekä yksityishenkilöiltä tulleiden ilmoitusten ja puhelujen määrä on tuntunut kasvaneen.”

”Julkisuudessa tuodaan esiin, että ilmoitukset ja kiireelliset huostaanotot ovat merkittävästi lisääntyneet, kuitenkin oman kaupungin johtava sosiaalityöntekijä kertoo, ettei meillä tällaista ilmiötä näy, hyvä niin.”

”Lastensuojeluilmoitukset vertailu maaliskuu ja huhtikuu 2019 ja 2020. Huomattava kasvua etenkin syyloikissa lapsen hoidon ja huolenpidon tarve, vanhemman päihteiden käyttö, vanhemman mielenterveysongelmat, perhe- ja lähisuhdeväkivalta, lapsen kehitystä vaarantavat olosuhteet, lapsen rikoksilla oireilu, vakava koulunkäynnin laiminlyönti, kotoa karkaaminen ja lapsen oma käyttäytyminen.

”Sosiaalihuoltolain mukaisissa ilmoituksissa kasvua on erityistä tukea tarvitsevilla henkilöissä, kotona pärjäämisessä, lapseen liittyvissä tukitoimissa, lähi- ja perhesuhdeväkivaltatapauksissa, taloudellisissa ja kriisitilanteissa. Näiden perusteella voidaan arvioida, että koronatilanteen välilliset vaikutukset näkyvät ilmoitusten määrän kasvussa. Poikkeusolot ovat kärjistäneet ongelmia ja vaikeuttaneet perheiden tilanteita.”

Vaikutukset palvelujen saatavuuteen

Tässä luvussa on tarkasteltu koronakriisin vaikutuksia palveluiden saatavuuteen. Kyselyssä vastaajia pyydettiin arvioimaan, onko palveluissa tapahtunut muutosta, ja jos on, niin kumpaan suuntaan ja missä määrin.

Voimakkaimmin koronakriisillä on ollut vaikutusta opetus- ja kasvatustalouteen sekä näihin läheisesti kytkeytyviin kerhotoimintaan ja muuhun kaverisuhteita ylläpitävään vapaa-ajan toimintaan. Lisäksi erityisesti erityisopetukseen ja koulunkäyntiavustajiin sekä koulupsykologin ja koulukuraattorin palveluihin koronakriisin vaikutus on ollut suurta. Paikkakuntakohtaiset erot ovat kuitenkin suuria erityisesti oppilashuollon tarjoamien tukimuotojen kohdalla. Kyselyssä nousi esiin myös positiivista vaikutuksia: *”Koulupsykologit ovat pystyneet nopeammin vastaamaan koulujen avupyntöihin, koska he eivät korona-aikana tehneet oppimistutkimuksia. Pääsyt kuraattorin ja koulupsykologin palveluun on ollut nopeampi kuin normaalisti.”*

Koronakriisillä on ollut merkittävä vaikutus terapia- ja palvelujen saatavuuteen. Terapiapalveluja on koronakriisin aikana vähennetty. Osa palveluiden vähentymisestä johtuu myös siitä, että perheet peruvat tapaamisia ja palvelujen ei katsota toimivan etänä. Vanhempien mukaan mm. toimintaterapia ei toimi etänä, joten palvelu on jäänyt toimimattomuuden vuoksi tauolle. Myös muita terapiamuotoja on ollut tauolla poikkeusaikana. Kuntouttavat päivätoiminnot on osassa kuntia lakkautettu kokonaan. Kun osa ammattikunnista on siirtynyt

etätyöhön, on painetta kasautunut enemmän sosiaalihuoltoon. Tämä on herättänyt huolta myös siitä, että sosiaalihuolto ylikuormittuu uusista ilmoituksista toukokuun lopussa. Toimintaa on vastaajien mukaan pysäytetty koronan vuoksi myös paikoissa, joissa pysähtymiselle ei olisi jälkikäteen ajateltuna ollut tarvetta.

Palveluiden saatavuus on heikentynyt erityisesti siitä näkökulmasta, että palvelut ovat saatavilla pääasiassa vain etäyhteydessä. Nuorten ja lasten sosiaalisten suhteiden mahdollistaminen etäyhteyksin on heikkoa eikä etäyhteydet ei vastaa riittävästi kaikkien tarpeisiin. Palveluihin ei myöskään hakeuduta, koska oletetaan, että niitä ei ole.

Etätapaamiset on tietoturvasyistä hoidettu pääasiassa puhelimitse. Useissa verkkoalustaisissa palveluissa on tietoturvaongelmia, joiden vuoksi niiden käyttö on kielletty yhteydenpitoon nuorten kanssa. Ohjeistus ja käytännöt asiaan liittyen ovat kuitenkin olleet hyvin vaihtelevia. Laajamittaisempi tarve etäyhteyksille on aiheuttanut myös kiristyksiä ohjeistuksiin: aikaisemmin verkkopohjaisia ratkaisuja on saatettu käyttää yhteydenpidossa, mutta koronakriisin aikana ohjeistus on tiukentunut, kun tarpeesta on tullut laajempaa.

”Henkilöstön siirto koronan varautumiseen ja suojaaminen tartunnoilta heikentänyt äitiysneuvola-, kouluterveydenhuolto- ja perhepalveluja, jonka kautta perheiden tuki heikentynyt. Kerhotoiminta ja kaverisuhteita tukeva toiminta tauolla, joka lisää yksinäisyyttä.”

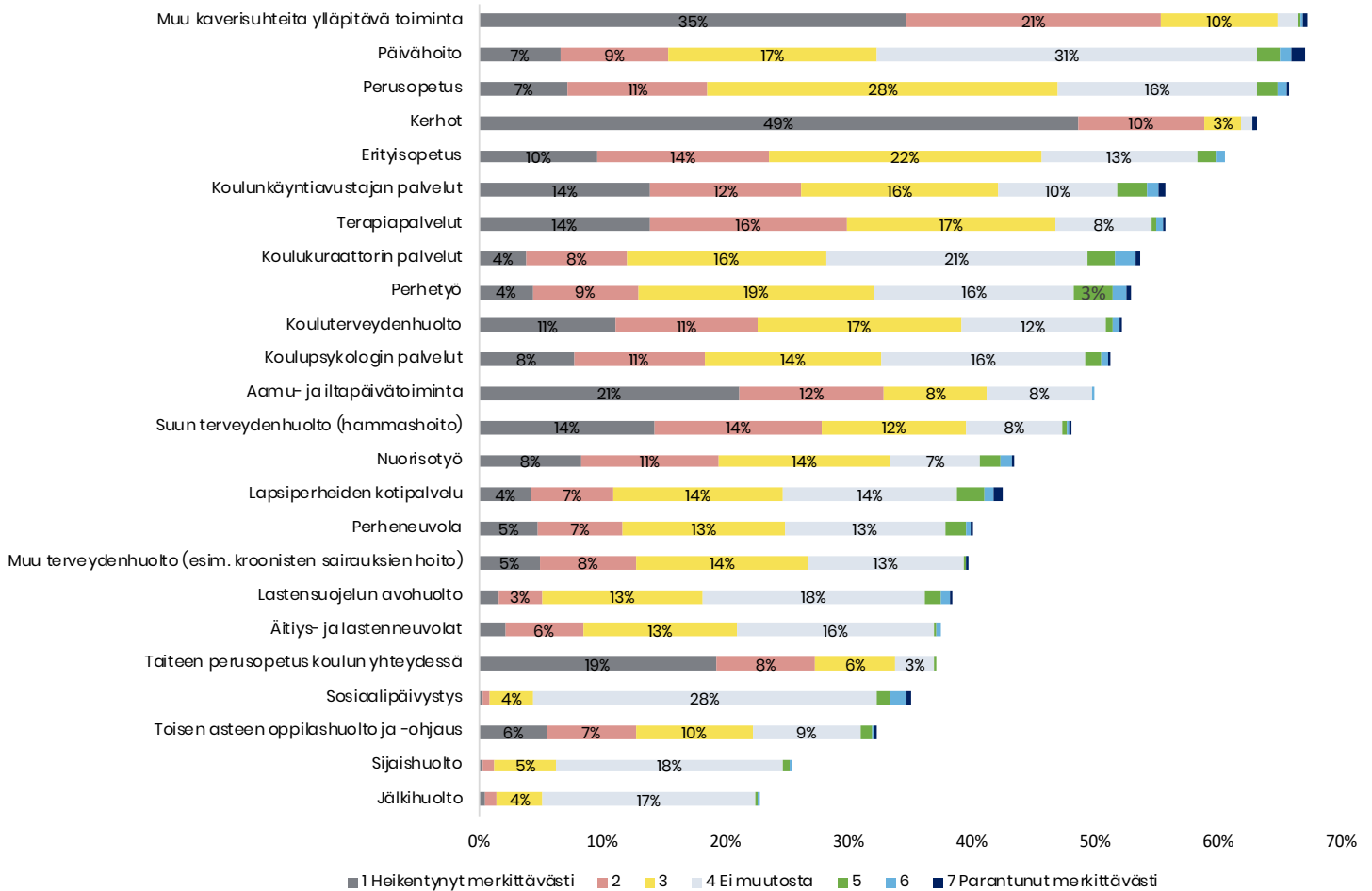
”Koulujen terveydenhoitajat siirrettiin poikkeustilan ensimmäiseksi kuukaudeksi muihin tehtäviin, tämä haaste opiskeluhuollon kokonaisuuden toiminnalle. Uusia asiakkaita haastavaa ohjata muihin palveluihin, koska ruuhkaa ollut jo entisestään (esim. perheneuvola), koulupsykologin tutkimuksia ei ole tehty poikkeusaikana (tietää ruuhkaa syksyille), ahdistuneita on etäopiskelu voinut jopa helpottaa.”

”Monet palvelut pysyneet ennallaan, toteutustapa on vain muuttunut. Mutta osa palveluista jopa parempaan suuntaan ja on ollut hienoa löytää ja kokea uusi toimintatapoja joihin myös asiakkaat olleet tyytyväisiä. Ketään ei ole jätetty yksin. Motivoinnissa voi olla haasteita, vuorokausirytmä helposti nuorilla kääntyy, mutta silti heidät tavoittaa ja heille voi tarjota palveluita niin kuin aiemminkin.”

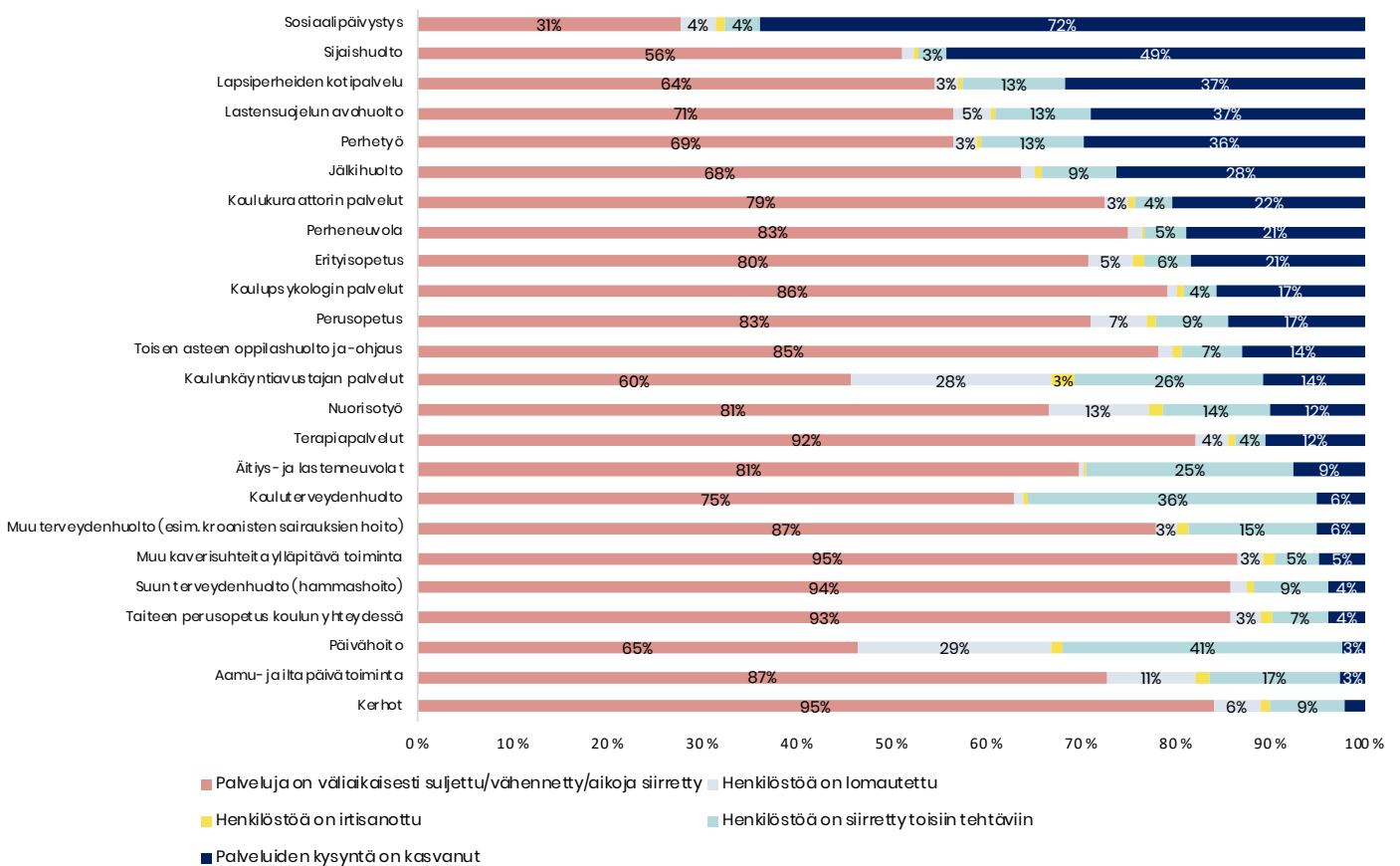
”Terapiapalveluita on tarjottu myös etänä toteutettaviksi, vanhemmat eivät ole aina ottaneet sitä vastaan. Näkemykseni mukaan suurin osa vanhemmista on siitä kieltäytynyt.”

”Perhetyön saatavuus on vaikeutunut ja palvelua on supistettu. Avuntarve ei ole vähentynyt, mutta perhetyöstä henkilöstöä on siirretty esim. lastensuojeluyksiköihin sijaistamaan henkilöstöpulan vuoksi. Hassua, että koronaa ei kuitenkaan alueella ole vielä ollut, mutta henkilöstön siirtely tapahtuu poikkeuslain nojalla myös näissä jo ennestään henkilöstöpulasta kärsineissä yksiköissä.”

”Viestittelyä ainoastaan tavallisina tekstiviesteinä, muissa tietosuojangelmia.”

KUVA 6. ”Millaisia vaikutuksia koronakriisillä on ollut palveluiden saatavuuteen?”

KUVA 7. ”Mitkä toimenpiteet ovat heikentäneet palveluiden saatavuutta?”

Mitä kriisistä voidaan oppia?

Koronakriisi on tuonut näkyväksi johtamisen hyvien käytäntöjen merkityksen. Se ei ole niinkään tuonut esiin tarpeita uusille toimintamalleille, vaan on alleviivannut ja korostanut normaalien johtamisen hyvien käytäntöjen tärkeyttä ja merkitystä.

Koronakriisin oppeina kyselyn vastauksissa toistuvat seuraavat teemat.

- 1. Selkeä, avoin ja ajantasainen viestintä.** Vastauksissa nousee esiin, ettei johtaminen ja ohjeistusten antaminen ole ollut riittävää ja ohjeet ovat voineet olla ristiriitaisia. Aktiivisen viestinnän rooli korostuu kriisi aikana. Selkeä viestintä kulkee käsi kädessä selkeiden toimintaohjeiden kanssa. Kriisitilanteessa laaja-alaisen yhteistyön ylläpitäminen ja kehittäminen eri palveluiden välillä sekä sisäisesti että ulkoisesti nousee myöskin entistä tärkeämmäksi.
- 2. Yhteiset (valtakunnalliset) toimintamallit, selkeät prosessit ja kriisisuunnitelmat.** Toiminnan nopea uudelleenorganisointi ja yhteistyö eri toimijoiden välillä on mahdollista vain, jos on olemassa selkeät prosessit ja toimintamallit. Yhteisiin prosesseihin ja toimintaperiaatteisiin tulee panostaa ja niitä tulee rakentaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, ei vasta kun kriisi on syntynyt. Paikallishallinnon, aluehallinnon ja valtiohallinnon yhteistyötä vaikeuttaa erityisesti se, että kukaan ei johda kokonaisuutta eikä vastaa toimintamallien yhteensovittamisesta operatiivisella tasolla.
- 3. Resurssien joustava käyttö.** Kriisitilanteisiin ei voi varautua ylimääräisellä henkilöstöllä, vaan ainoastaan henkilöstön joustavalla käytöllä. Resurssien joustava käyttö yli hallinnollisten rajojen on avainasemassa. Tarvitaan myös työtehtävien kierrättämistä ja uskallusta tarttua erilaisiin tehtäviin ja työympäristöihin.
- 4. Toimialarajat ylittävä yhteistyö.** Moniammatillinen, ylisektorinen ja toimialarajat ylittävä avoin yhteistyö ja selkeä vastuunjako. Kriisi on luonut nopeasti uudenlaisia yhteistyön rakenteita, joita olisi syytä pitää yllä jatkossakin.
- 5. Digitaalisten välineiden tehokas hyödyntämien osaksi normaalia toimintamallia.** Koronakriisi on opettanut, että moni asia hoituu etäyhteyksin. Etäyhteyksiä voidaan hyödyntää niin asiakastyössä kuin sisäisissä palavereissa. Nyt opittuja toimintatapoja tulisi ylläpitää ja kehittää kriisin jälkeenkin. Parhaimmillaan kyse on siitä, että asiakkaita voidaan tavata useammin ja asiakastyöhön jää enemmän aikaa.

Koronakriisin opit?

"Vaihtoehtoisiin kriisiskenaarioihin ja -malleihin pohjautuvat kriisisuunnitelmien laatiminen, jotta valmiudet toimia vastaavassa tilanteessa ovat tulevaisuudessa paremmat."

"Selkeästi jo etukäteen sovittu, kenen tehtävä on kriisitilanteen valmiustyöryhmää ja operationaalista toimintaa johtaa - vastuu kokonaiskuvan luomisesta ja päivittämisestä sekä eri työryhmien välisen työskentelyn ohjaamisesta ja johtamisesta"

"Tiedolla johtaminen korostuu poikkeustilanteessa, tämä on huomattu"

"Eri teemakohtaisiin / palvelukohtaisiin työryhmiin eri alojen toimijat kutsumalla tehostetaan tilannekuvan rakentamista, miltä kriisi kentällä näyttää, mitä vaikutuksia sillä on ollut ja miten niihin tulisi vastata tai voitaisiin yhdessä pyrkiä vastaamaan"

"Yhteistyöhön ja sitä luovaan vuoropuheluun osallistumisen mahdollistaminen, jolloin toimijat voivat itse tunnistaa niitä kohtia, johon voivat omat työpanoksensa tuoda. Tämä erityisen tärkeää mm. järjestölähtöisen toiminnan osalta, koska järjestöt eivät ole keskenään organisoituneet hallinnollisesti tai hierarkkisesti samalla tavalla kuin esim. kunta tai srk. Yhteistyöhön mukaan tuleminen mahdollisuuksia joutuu jokainen itsenäisesti toimiva järjestö miettimään itse, omien rahoitusten ja niiden asettamien ehtojen puitteissa."

"Meidän tulisi miettiä, miten sosiaalalityö saataisiin matalankynnyksen palveluksi, johon olisi helppo ottaa yhteyttä"

"Potilaisiin on otettu suoraan yhteyttä, aikoja on peruttu puhelimitse, jolloin ollaan voitu arvioida hoidon kiireellisyyttä keskustelemalla. Tämä on mielestäni todella tärkeää. Massaperuutukset tekstiviestillä ei ole toimiva, sieltä saattaa joku pudota pois systeemistä liian pitkäksi aikaa."

"Etäyhteyksiä lisää neuvolaan!!! Moni asia hoituisi videon välityksellä. Useimmilla nuorilla ihmisillä (=neuvolan pääasiallinen asiakaskunta) on mahdollisuus ja tietotaitoa toteuttaa etäkäyntejä."

Koronakriisin vaikutukset lasten ja perheiden palveluihin pidemmällä aikavälillä

Koronakriisi on vahvistanut olemassa olevia trendejä ja tehnyt ne selkeämmin näkyväksi. Monet muutostrendeistä ovat käynnistyneet ja olleet selkeästi nähtävissä jo ennen kriisiä, mutta kriisin arvioidaan voimistavan trendejä ja kiihdyttävän muutosta.

Haasteet perheissä lisääntyvät ja perheiden tuen tarve kasvaa. Muutoksen ennakoitaan näkyvän välittömästi kriisin jälkeen sekä pidemmällä aikavälillä. Perheissä ennestään olleiden ongelmien pelätään voimistuvan ja huonovointisuuden lisääntyvän lapsissa ja nuorissa. Perheiden taloudellisen tilanteen katsotaan heijastuvan pitkälle tulevaisuuteen ja esimerkiksi perheiden velkaantuminen nousee vastauksissa esiin yhtenä mahdollisena tulevaisuuden riskitekijänä.

Palveluiden ruuhkautumisesta kannetaan huolta. Palvelutarpeen pelätään kasvavan lyhyellä aikavälillä voimakkaammin kuin palvelujärjestelmä pystyy ottamaan vastaan. Lastensuojeluilmoitusten määrän ja sijaishuollon asiakkuuksien ennakoitaan lisääntyvät. Sijoitukseen tulevat lapset tulevat olemaan vaativampihoitaisia, koska kotona asuminen on korona-aikana jatkunut pidempään. Eroja arvellaan syntyvän koronan seurauksena ja tästä syystä lastenvalvojille tulee olemaan enemmän kysyntää.

Digitaalisten palveluiden ja kanavien käyttö kasvaa nopeasti. Kriisi on opettanut sekä palveluiden tuottajia että asiakkaita digitaalisten palveluiden ja etäyhteyksien käyttämiseen. Tämä on yksi selkeistä kriisin positiivista vaikutuksista: vastaavaa yhtä nopeaa loikkaa ei muuten olisi tapahtunut Etäpalveluiden nähdään hyödyttävän etenkin nuorten kohtaamisessa. Etäpalveluita voidaan vastaajien mukaan jatkossa hyödyntää helpommin ja aiempaa enemmän. Tätä laajasti myös toivotaan.

Matalan kynnyksen ennaltaehkäisevät palvelut ja avohuollon palvelut keskeisessä asemassa palvelujär-

jestelmän toimivuuden turvaamiseksi. Lastensuojelun kantokyvyn turvaamisessa ennaltaehkäisevät palvelut ja avohuollon palvelun resurssien turvaaminen on avainasemassa. Sijaishuollon näkökulmasta psykiatrian ja terapiapalveluiden saatavuus on kriittistä. Kyselyn vastauksissa esitetään vahvasti painopisteen siirtämistä ennaltaehkäisevään toimintaan kuten perheiden tukemiseen, parisuhdetyöhön, resilienssin kasvattamiseen, perhetaitojen opetteluun ja perheiden kohtaamiseen. Monessa vastauksessa myös korostetaan, että palveluiden tulee olla ”matalan kynnyksen palveluita”, joihin pääsee ilman lähetettä. Lisäksi toivotaan kotiin vietävien palveluiden lisäämistä, koska se nähdään tehokkaana tapana haastavimassa asemassa olevien tavoittamiseen.

Vaikutusten ennustaminen on vielä tässä vaiheessa haastavaa. Moni toivoo seurantatutkimuksen tekemistä esimerkiksi puolen vuoden päästä. Moni myös epäilee, että vastaisi hyvin eri tavalla tuolloin ja tällä hetkellä kaikki vaikutukset eivät vielä näy.

Yhteenveto ja johtopäätökset

Tässä selvityksessä on kuultu erittäin laajasti lasten ja perheiden palveluiden parissa työskenteleviä, joilla on paras tuntuma lasten ja perheiden arkeen ja koronakriisin esiin nostamiin asioihin. Vaikka vaikutukset ovat moninaisia ja kuntien alueiden väliset erot suuria, nousevat keskeiset viestit aineistosta selvästi esiin.

Koronakriisi on vahvistanut olemassa olevia trendejä ja tehnyt ne selkeämmin näkyväksi. Monet muutostrendeistä ovat käynnistyneet ja olleet nähtävissä jo ennen kriisiä. Koronakriisi on kuitenkin nostanut ne entistä selkeämmin esiin ja myös nostanut esiin aikaisemmin piiloon jääneitä asioita. Kii-reellisten sijoitusten määrä ja sijaishuollon tarve ylipäättään on kasvanut jo pitkään: koronakriisin ennakoidaan pahentavan tilannetta entisestään.

Koronakriisi toi esille koulujen ja ohjatun vapaa-ajan toiminnan laajan yhteiskunnallisen ja lastensuojelullisen merkityksen. Koronakriisi toi nopeasti esille kuinka suuri lastensuojelullinen tukifunktio koululla ja harrastustoiminnalla on. Kyse ei ole vain koulujen ja harrastusten toiminnan sisällöistä ja niiden sisällä tehtävästä toiminnasta ja tarjottavista palveluista kuten oppilashuollosta. Koulun ja harrastusten mahdollistamat arjen rakenteet kannattelevat monen perheen arkea. Lasten oppimisen, kaverisuhteiden, terveellisen ruokailun ja merkityksellisen elämänsisällön ohella koulu ja harrastukset pitävät yllä sellaista elämän rytmiä ja järjestystä, joita ilman monet perheet ovat ongelmissa.

Kriisi on nostanut esiin uusia lastensuojelun asiakasryhmiä. Koronakriisin myötä on lastensuojelun asiakkaiksi tullut uusia perheitä. Uusista perheistä on tullut sekä lastensuojeluilmoituksia että huoli-ilmoituksia. Monen perheen voimavarat ovat olleet koetuksella, kun samanaikaisesti esimerkiksi oma työ on saattanut loppua ja lasten arjen järjestystä ja säännöllisyyttä ylläpitävät rakenteet ovat kadonneet. Uusien asiakasryhmien osalta on myös keskeistä, että huolehditaan

siitä, että perheet ovat tietoisia tarjolla olevista palveluista ja tuesta.

Kriisissä haavoittuvimpien ryhmien aseman haavoittuvuus on korostunut ja pullonkaulapalveluista on tullut entistä kriittisempiä. Kriisi on voimakkaimmin koetellut maahanmuuttajaperheiden lapsia, lapsia joilla on erityistarpeita ja perheitä, jotka ovat jo aikaisemmin olleet lastensuojelun asiakkaina. Lasten ja nuorten psykiatristen palveluiden ja terapiapalveluiden saatavuus on kriisissä ennestään heikentynyt. Tämä on luonut ja tulee luomaan kasvavaa painetta sosiaalihuoltoon.

JOHTOPÄÄTÖKSET JA TOIMINTASUOSITUKSET

- Tarvitaan selkeämpää ja vahvempaa kansallista ohjausta.** Koronakriisi on tuonut esille vahvemman kansallisen ohjauksen merkityksen. Useiden kuntien toimintaedellytykset ovat myös liian ohuita ja kuntien harteille jäävä ohjeistus luo alueellista epätasa-arvoa ja vaikeasti yhteen sovitettavia palveluja. Kriisi on nostanut esiin myös osaamattomuutta esimerkiksi lastensuojelulakiin ja sen soveltamiseen liittyen. Kyse ei ole vain alueellisesta tasa-arvosta vaan ylipäättään palvelujärjestelmän toimivuudesta. Paikallishallinnon, aluehallinnon, valtiohallinnon ja yksityisen sektorin sujuva yhteistyö ei ole mahdollista, kun kukaan ei johda kokonaisuutta eikä vastaa toimintamallien yhteensovittamisesta operatiivisella

tasolla. Kriisiaika on korostanut asian merkitystä, mutta kyse ei ole vain kriisiajan tarpeesta.

- 2. Kriisi on pakottanut löytämään uusia yhteistyömahdollisuuksia lasten ja perheiden kanssa työskentelevien välillä. Näitä syntyneitä yhteistyörakenteita ja yhteistyön muotoja tulisi pyrkiä säilyttämään ja vahvistamaan kriisin jälkeen.** Koronakriisin positiivisena vaikutuksena näkyy vahvasti se, että se on pakottanut eri toimijat parempaan yhteistyöhön yli organisaatio- ja toimialarajojen. Kriisi on luonut uusia moniammatillisen yhteistyön muotoja ja rakenteita niin kunnissa, järjestöissä kuin valtionhallinnossa ja näiden välillä. Näitä uusia yhteistyön muotoja ei tulisi kriisin jälkeen lopettaa, vaan kunkin toimijan tulisi aktiivisesti pyrkiä säilyttämään ja kehittämään niitä toimintamalleja, joita nyt on nopeassa aikataulussa luotu.
- 3. Digitaalisten palveluiden ja kanavien käyttö on kasvanut koronakriisin myötä lyhyessä ajassa nopeasti: etäyhteyksien ja digitaalisten palveluiden käyttöä tulee systemaattisesti jatkaa hyödyntäen kriisin aikana saatuja oppeja.** Koronakriisi on paitsi opettanut palveluntuottajia ja asiakkaita käyttämään palveluja, niin se on myös nopeasti paljastanut niihin liittyviä kehitystarpeita. Näitä oppeja ja kokemuksia tulisi hyödyntää ja systemaattisesti jatkaa etäyhteyksien ja digitaalisten palveluiden käyttöä ja kehitystä. Etäyhteydet luovat mahdollisuuksia uudistaa työtapoja ja ne mahdollistavat entistä tiiviimpää ja laajempaa yhteistyötä suoraan asiakkaiden kanssa.

LIITE 1 Miten muut maat reagoivat kriisiin?

Lyhyt katsaus siihen, miten Ruotsissa, Norjassa ja Skotlannissa reagoitiin kriisiin.

Ruotsi

Peruskoulut ja päiväkodit ovat toimineet Ruotsissa normaalisti koko koronavirusepidemian ajan. Terveiden ja oireettomien koululaisen sekä päiväkotikiikosten lasten (1-5 v.) tulee jatkaa käyntiä koulussa tai päiväkodissa kuten ennen. Kansanterveyslaitoksen (Folklhälsomyndigheten) ohjeen mukaan koululaisen tulee jäädä kotiin, jos on sairas tai jos on oireita (kurkkukipu, nuha, pahoinvointi, päänsärky, lihas- ja nivelsärky).

- Kansanterveyslaitos on julkaissut kouluille tarkemmat ohjeet¹, miten tartuntariskiä vähennetään koulussa käsihygienian, siivouksen, sosiaalisen etäisyyden ja opetuksen avulla. Esimerkiksi koulun tulee opastaa käsiinpesussa ja huolehtia etäisyyden pitämisestä koululaisen välillä suurempana kuin yleensä esimerkiksi luokkahuoneessa, ruokailussa ja liikuntatunneilla. Lisäksi kannustetaan järjestämään opetusta aiempaa enemmän ulkotiloissa mahdollisuuksien mukaan.

Lukiot, korkeakoulut, yliopistot ja aikuiskoulutus tarjoavat koronavirusepidemian aikana ainoastaan etäopetusta Kansanterveyslaitoksen suositusten mukaisesti. Poikkeuksena on, että tämä suositus ei koske ammattiin valmistavia erityislukioita (gymnasieskolor) eikä aikuisten erityiskoulutusta.

- Kouluvirasto (Skolverket) on ohjeet² etäopetuksen järjestämistä varten epidemian aikana.

Kansanterveyslaitoksella on erikseen nuorille ja lapsille kohdenneet sivut koronavirusepidemiasta³, joilla on monipuolista tietoa koronavirukseen liittyen. Esimerkiksi sivuilta löytyy tietoa siitä, minne ottaa yhteyttä, jos kotona on raskasta. Lisäksi sivuilla on käytännönläheisiä vinkkejä, mitä tehdä, jos kokee pelkoa tai levottomuutta. Ennen tätä on annettu neljä vinkkiä, miten voida hyvin tällaisena aikana.

Skolahemma.se. Eri toimijat (esim. tutkimusorganisaatiot, Kouluvirasto, Ruotsin koulutusradiokunnat, Pelastakaa Lapset ry) ovat perustaneet koulujen tukemista varten yhteisen sivuston⁴, jossa käsitellään koronavirusepidemian seurauksia.

Norja

Norjassa kaikki päiväkodit, koulut, yliopistot, opistot ja muut opetusta tarjoavat instituutiot menivät kiinni 12.3.2020⁵. Poikkeukset koskevat lapsia, joiden vanhemmat työskentelevät yhteiskunnan kannalta kriittisillä aloilla.

Päiväkodit ja oppilaitokset avautuivat uudelleen asteittain 20.4.2020 alkaen seuraavasti:

- 20.4.2020 Päiväkodit aukesivat. Edellytyksenä on, että turvallisuus toteutuu, ja että päiväkodeille laaditut COVID-19-säännöt⁶ otetaan huomioon.
- 27.4.2020 aukesivat koulujen opetuksesta ensimmäiset kokonaisuudet. Edellytyksenä on, että turvallisuus toteutuu, ja että kouluille laaditut COVID-19-säännöt⁷ otetaan huomioon. Seuraavat opetukset aukeavat ensimmäiseksi:
- 27.4.2020 Alakoulut (1.-4. luokka) ja koulujen iltapäivä aukesivat.
- 27.4.2020 aukesi ammatillisen koulutuksen harjoitteluvaihe.
- 27.4.2020 aukesi yliopistot, opistot ja ammatilliset oppilaitokset niille opiskelijoille, jotka ovat valmistumassa, ja joillekin työntekijöille. Tämä koskee niitä opiskelijoita, joiden opiskelu ja valmistuminen on riippuvaista oppilaitoksessa olevista välineistä.
- Tavoitteena on, että kaikki koululaiset palaavat kouluun ennen kesäloman alkamista.

Terveysviranomaisilla on lapsille ja nuorille kohdenneet verkkosivut⁸ koronaviruksesta. Sivuilta löytyy mm. tietoa siitä, minne lapsi tai nuori voi koulujen ollessa suljettu ottaa yhteyttä, jos kotona on vaikeaa⁹.

Skotlanti

Skotlannissa opetussektorilla päiväkodit, koulut, opistot, yliopistot ja kaikki varhaiskasvatusta ja lastenhoitoa koskevat rekisteröidyt organisaatiot menivät kiinni 20.3.2020¹⁰. Lakimuutos kouluja koskevaan sääntöihin tuli voimaan 23.4.2020 ja on voimassa väliaikaisesti.¹¹

Opetuksen poikkeukset koskevat lapsia, jotka tarvitsevat erityistä tukea, ja joiden vanhemmat työskentelevät yhteiskunnan kannalta kriittisillä aloilla. Paikalliset viranomaiset ovat vastuussa poikkeusjärjestelyistä. Esimerkiksi niille lapsille, jotka ovat oikeutettuja ilmaiseen kouluateriaan, tarjotaan edelleen kouluateria.

¹ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/verksamheter/information-till-skola-och-forskola-om-den-nya-sjukdomen-covid-19/>

² <https://www.skolverket.se/skolutveckling/organisera-och-undervisa-pa-distans>

³ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/information-till-barn-och-unga/>

⁴ <https://www.skolahemma.se/>

⁵ <https://helsenorge.no/koronavirus/barnhager-og-skoler?redirect=false>

⁶ <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/covid-19-smittevern-i-barnhager>

⁷ <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/sikkerhet-og-beredskap/informasjon-om-koronaviruset/smittevernveileder/skoletrinn-1-7/>

⁸ <https://helsenorge.no/koronavirus/barn-og-gravide>

⁹ <https://helsenorge.no/koronavirus/barn-og-gravide#Barn-og-unge-som-f%C3%A5r-ekstra-belastning-med-stengte-skoler>

¹⁰ <https://www.gov.scot/publications/statement-covid19-managing-impacts-scottish-education/>

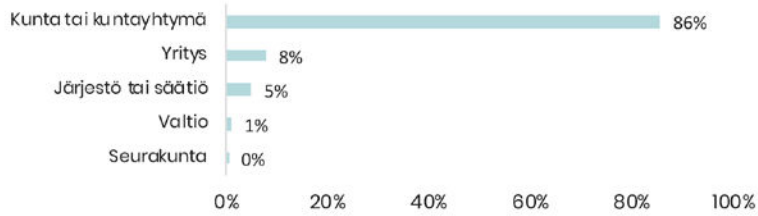
¹¹ <https://www.gov.scot/publications/coronavirus-guide-schools-early-learning-closures/>

¹² <https://www.gov.scot/publications/coronavirus-covid-19-social-distancing-in-education-and-childcare-settings/>

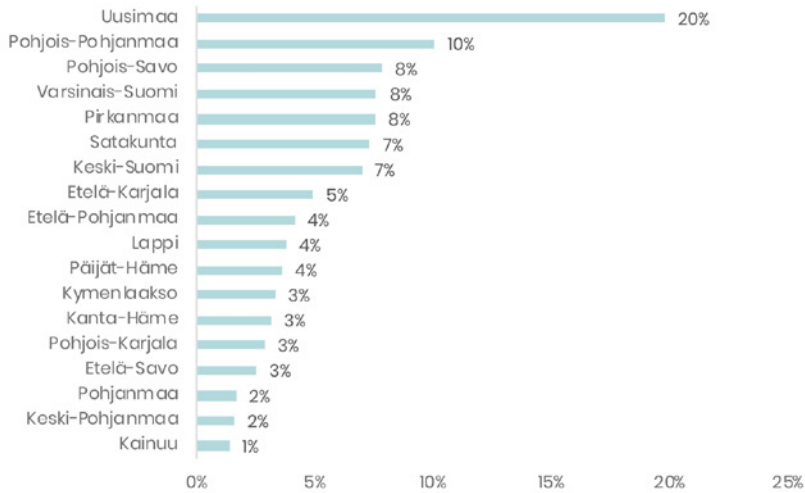
¹³ <https://www.gov.scot/publications/education-miscellaneous-amendments-coronavirus-scotland-regulations-2020-childrens-rights-and-well-being-impact-assessment/>

LIITE 2 Kyselyn tulokset

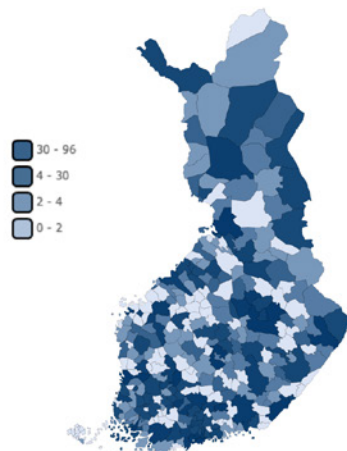
Organisaatio, jossa työskentelet (N = 1748)

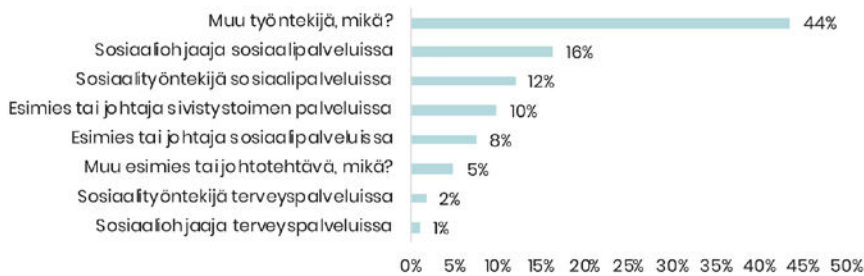
Maakunta (N = 1748)

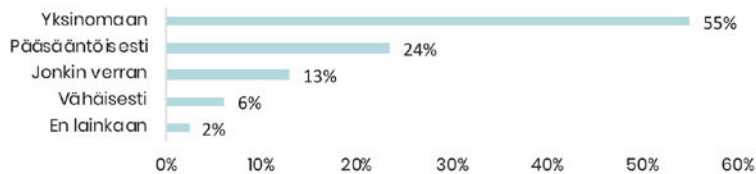
Kunta (n = 1688)

Mikä seuraavista kuvaa parhaiten työnkuvaasi? (n = 1746)

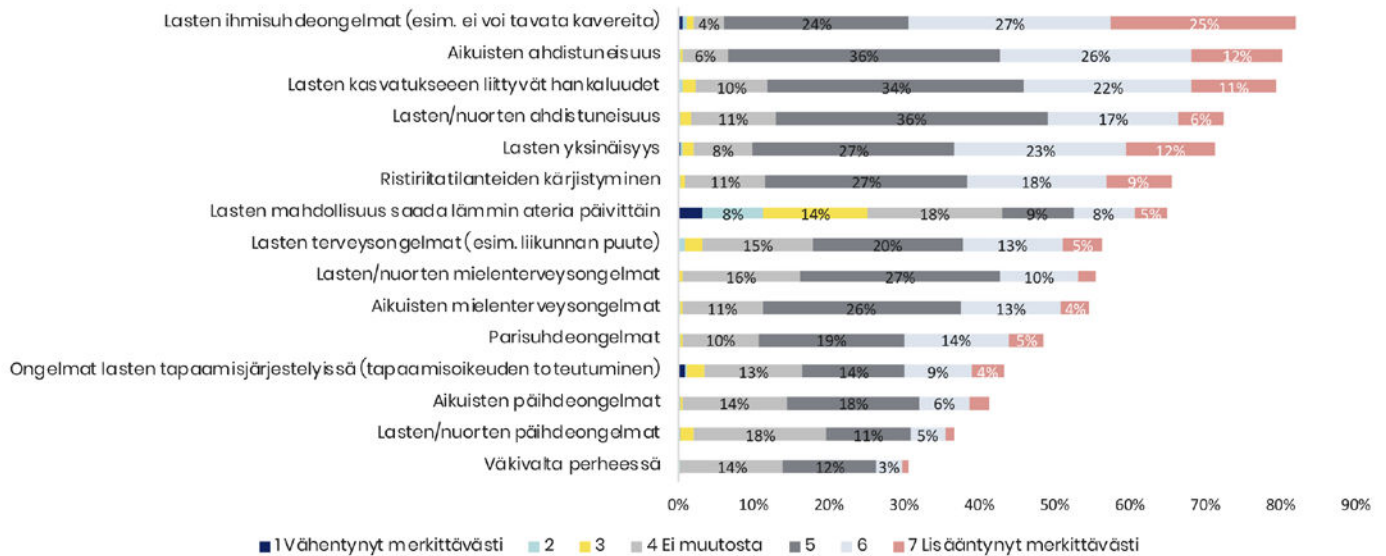
Missä määrin työtehtäväsi liittyvät lasten ja perheiden palveluihin? (n = 1739)

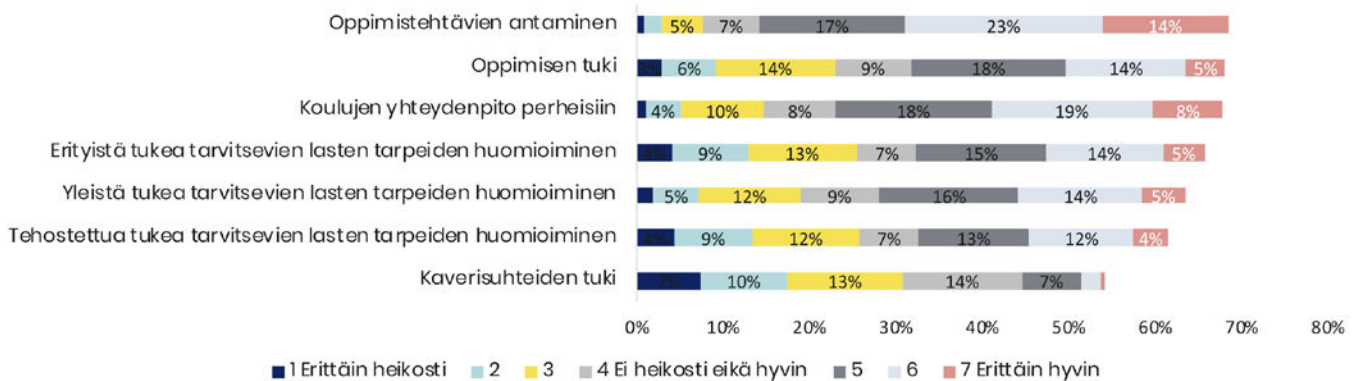
Millä sektorilla työskentelet ensisijaisesti? Voit valita useamman vaihtoehdon (n = 1745)

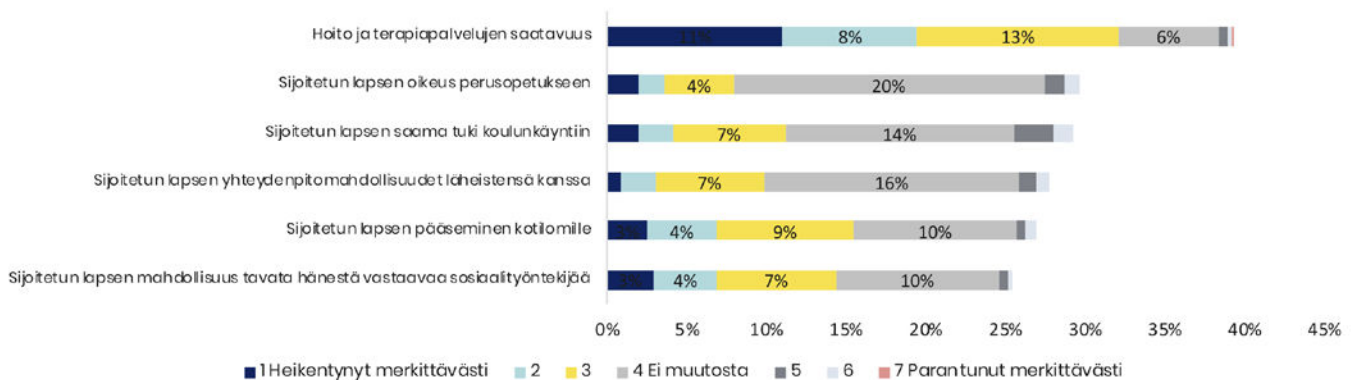
Mitkä ovat työssäsi esiin tulleiden havaintojen mukaan olleet kronakriisin vaikutukset lasten ja perheiden tilanteeseen? Mikäli tosiasiallisia havaintoja asiasta ei ole, vastaa ”EOS (En osaa sanoa)/ei havaintoja asiantilasta”(n = 1161)

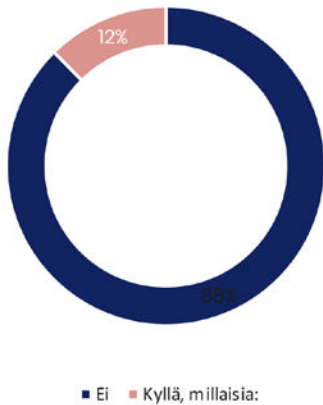
Miten hyvin koulut ovat pystyneet reagoimaan kronakriisin aiheuttamiin haasteisiin ja erityisjärjestelyihin? (n = 1120)

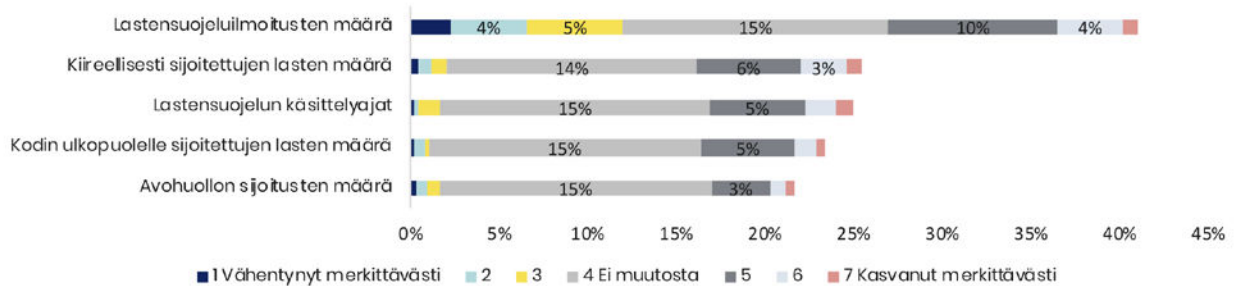
Millaisia vaikutuksia poikkeustilanteella on ollut sijoitettujen lasten oikeuksien toteutumiseen? (n = 1104)

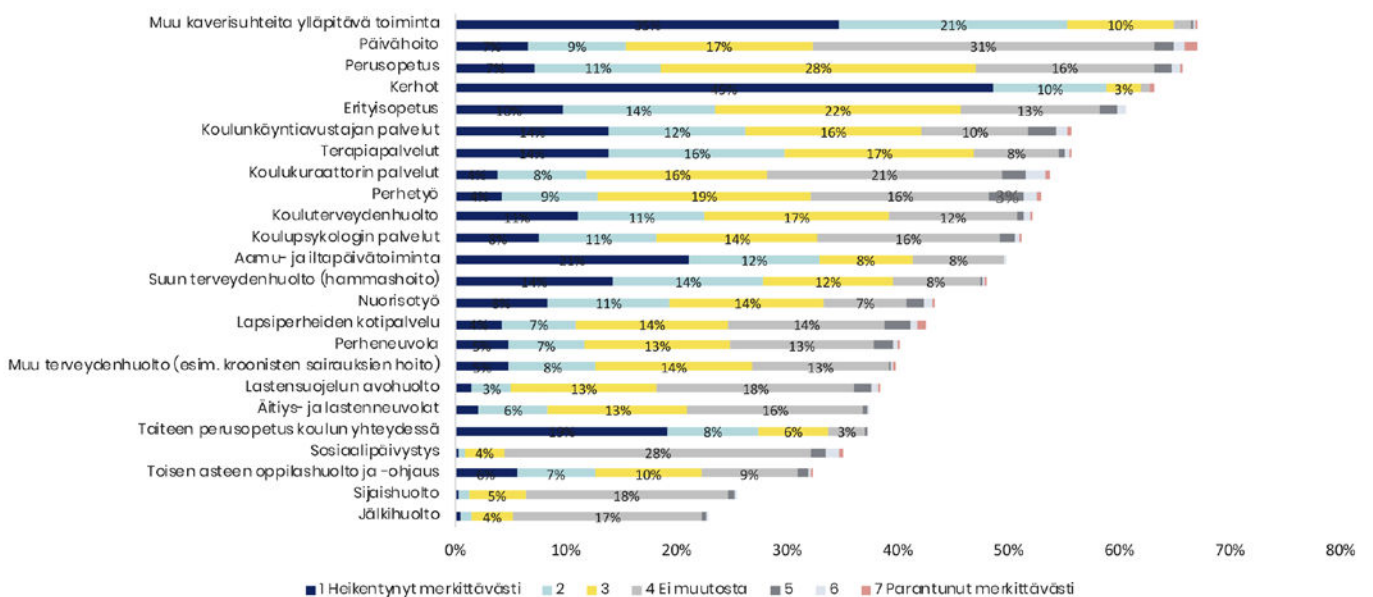
Onko tiedossanne, että sijoitettuihin lapsiin on kohdistettu rajoitustoimenpiteitä koronakriisin vuoksi? (n = 808)

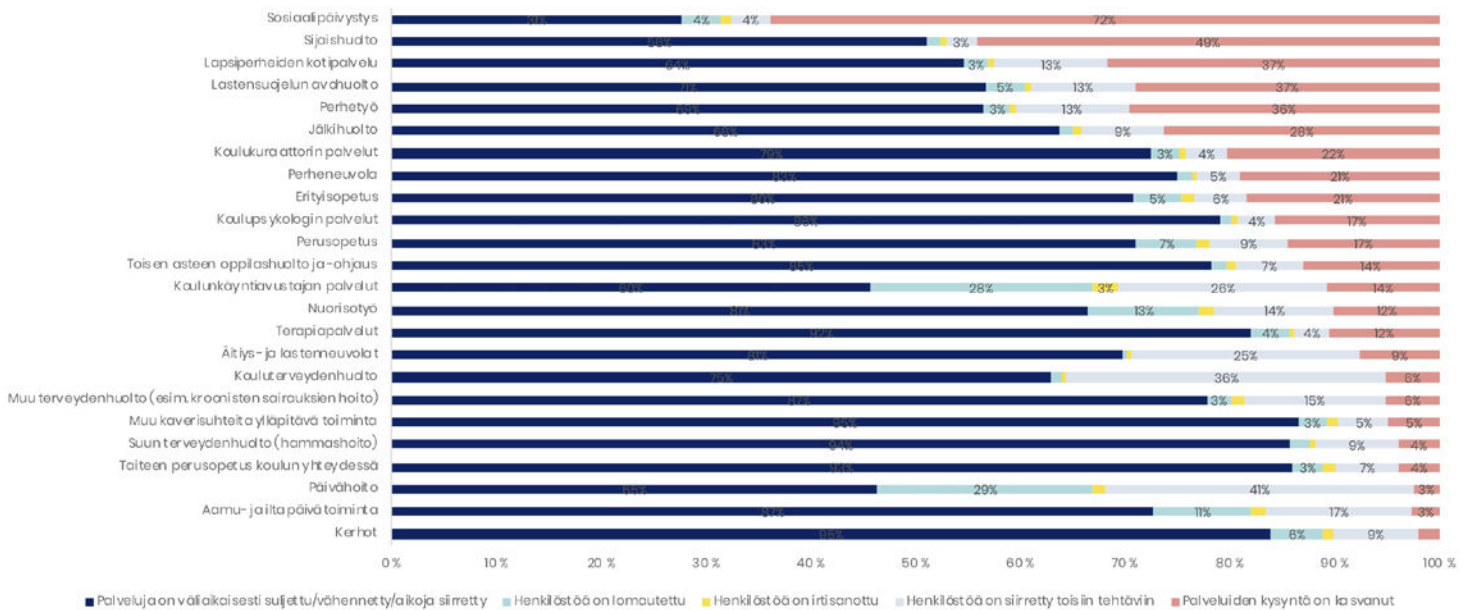
Millaisia vaikutuksia poikkeustilanteella on ollut lastensuojeluilmoituksiin ja sijoituksiin? (n = 985)

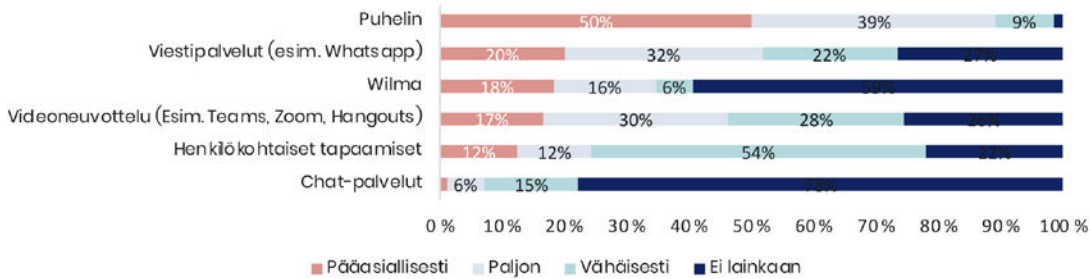
Millaisia vaikutuksia poikkeustilanteella on ollut palveluiden saatavuuteen? (n = 993)

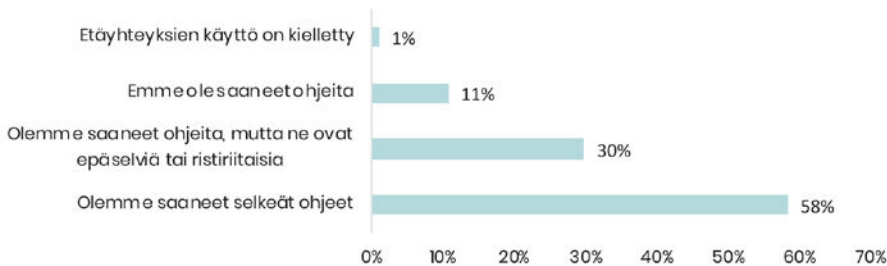
Valitse alta ne toimenpiteet, jotka ovat heikentäneet kunkin palvelun saatavuutta? Voit valita useita toimenpiteitä jokaiseen palveluun (n = 806)

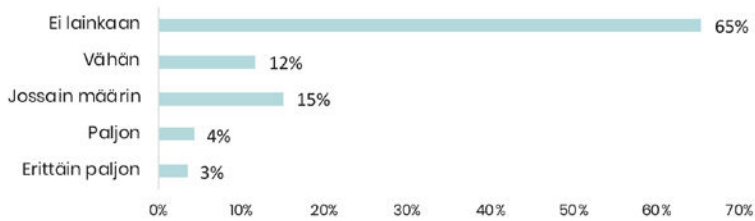
Mitä seuraavista yhteydenpitotavoista olette käyttäneet lasten ja perheiden kanssa koronarajoitusten aikana? (n = 953)

Onko organisaatiossanne annettu ohjeita etätapaamisten järjestämiseen liittyviin käytäntöihin erilaisilla viestivälineillä? (n = 936)

Onko suojavarusteiden saatavuudella ollut vaikutusta mahdollisiin tavata lapsia ja perheitä? (n = 869)

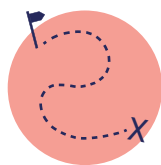
Aseta edellä mainitut opit/teemat tärkeysjärjestykseen siten, että 1. on kaikkein tärkein ja 6. vähiten tärkeä (n = 809)

LIITE 3 Haastateltavat

Kari Hakari, Sosiaali- ja terveysministeriö
Terhi Päivärinta, Kuntaliitto
Elina Pekkarinen, Lapsiasiainvaltuutettu
Johanna Laisaari, Valtioneuvoston kanslia
Sonja Soini, Pelastakaa lapset ry
Elina Vesterinen, LAPE Päijät-Häme
Marjo Varsa, Talentia
Marianne Heikkilä, Marttaliitto

Yksilöhaastatteluiden ohella selvitykseen liittyen järjestettiin työpaja, jossa oli noin 40 osallistujaa. Työpajan pienryhmäkeskusteluissa käsiteltiin selvityksen alustavia tuloksia.

NAVIGAATTORI

Itlan raportit ja selvitykset
2020:1